




Justisdepartementet:

Holdninger og erfaringer i befolkningen til å melde fra om straffbare forhold, og til å bidra som vitne i rettsystemet

● Håkon Kavli, MMI
Univero Desember 2005



Holdninger til selv å melde fra og å vitne hos politiet og i retten

A: Stor påstått vilje til å melde fra til politiet ved straffbare forhold

Vile du merkt fra til politiet dersom du ble vitne til at andre ble utsatt for...?

Total

Spm.	Spørsmål	Helt sikkert	Ganske sikkert	Litt usikkert	Helt sikkert ikke
Spm. 741.1	Vold?	71%	23%	5%	1%
Spm. 741.2	Tyveri/innbrudd?	79%	17%	3%	1%
Spm. 741.3	Hærverk/skadeverk?	64%	24%	8%	4%

27 June 2006, side 3

- Viljen til å melde fra om tyveri/innbrudd er større enn viljen til å melde fra om vold, som igjen er større enn viljen til å melde fra om hærverk/skadeverk. 4 av 5 vilde meldt fra om tyveri/innbrudd.
- Blant de som sier de helt sikkert vilde melde fra, trekker de over 60 år snittet opp, sammen med de som bor på Østlandet utenom Oslo og de med høy utdannelse. Nordlendinger er mer ivrige enn andre i å melde fra om hærverk/skadeverk.
- De som tidligere selv har meldt forhold vil i større grad enn andre melde fra igjen. De som sier de hadde en positiv opplevelse sist de stilte som vitne hos politiet vil i større grad enn andre melde fra igjen.

27 June 2006, side 4

B: Stor påstått vilje til å stille som vitne hos politiet (Men A>B)

Vile du ønske å stille opp som vitne hos POLITIET etter å ha sett andre bli utsatt for...?

Total

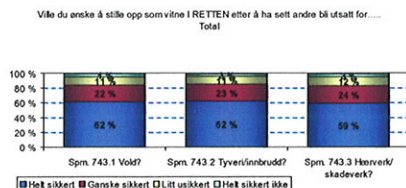
Spm.	Spørsmål	Helt sikkert	Ganske sikkert	Litt usikkert	Helt sikkert ikke
Spm. 742.1	Vold?	65%	21%	11%	3%
Spm. 742.2	Tyveri/innbrudd?	68%	23%	7%	2%
Spm. 742.3	Hærverk/skadeverk?	65%	22%	10%	3%

27 June 2006, side 5

- Rundt 2 av 3 vilde helt sikkert stille som vitne hos politiet. Likevel er det litt større skepsis til å stille som vitne hos politiet enn til å melde fra. Dette henger sannsynligvis sammen med økt grad av involvering.
- Menn er sikrere på å stille opp som vitne hos politiet enn kvinner. Her er det ellers aldersgruppen mellom 45 og 59 år som utmerker seg som mest vitnevillige. Men den yngste aldersgruppen trekker snittet ned (15-24 åringene). Folk i Nord-Norge er enda mer villige til å vitne hos politiet enn folk i resten av landet. Og igjen er det de med høyest utdannelse som trekker opp snittet.
- Igjen er det slik at de som tidligere har vært brukt som vitne hos politiet, og de som hadde en positiv erfaring med dette, i større grad enn andre kunne tenke seg å stille som vitne hos politiet.

27 June 2006, side 6

C: Stor påstått vilje til å stille opp som vitne i retten (Men A>B>C)

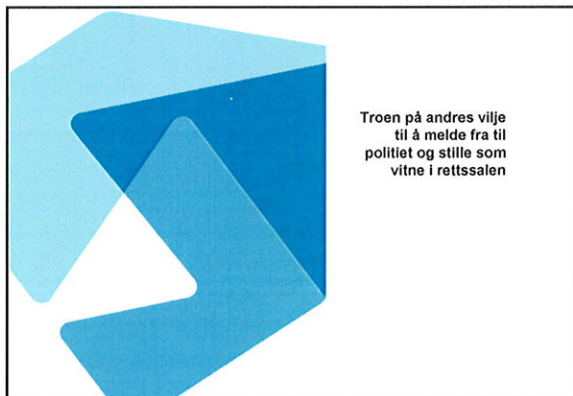


27. June 2006, side 7

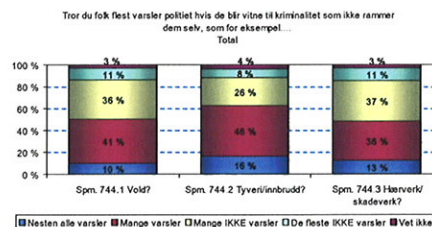


- Rundt 3 av 5 (60 prosent) sier de helt sikkert ville ønske å stille opp som vitne i retten. Dette er en lavere frekvens enn for både varslingen og viljen til å stille som vitne hos politiet. Her er det også mindre forskjeller avhengig av typen straffbare forhold man har vært vitne til. 15 til 24 åringene trekker snittet klart opp blant de usikre når det gjelder å stille i retten. Men er mer sikre enn kvinner. 45-59 åringene er mer sikre enn andre aldersgrupper. Igjen er det positivt utslag for folk i Nord-Norge og de med høyest utdanning.
- De som tidligere har vært vitne til kriminalitet er mer villige enn andre til å stille som vitne i retten. Igjen er de som hadde en positiv erfaring hos politiet sist mer villige til å stille som vitne, også i retten, enn andre. De som tidligere har stilt i retten skiller seg ikke vesentlig fra gjennomsnittet av befolkningen på spørsmålet (kan skyldes tallgrunnet). Det er heller slik at de som IKKE stille som vitne i retten sist, men altså tidligere har vært vitne til kriminalitet, er mer villige enn andre til å stille i retten neste gang.
- Innsyn i og erfaring med rettsvesenet fra før øker altså viljen til å bidra som vitne i en rettsak, selv om man bare har meldt fra, eller bare har vitnet for politiet sist gang. Dette gjelder også for de som har hatt venner og bekjente med befaling med rettsvesenet fra før. De som har dette sier i større grad enn andre at de helt sikkert ville stille selv som vitne i en rettsak. Dette gjelder i særlig grad der nannen/den bekjente enten meldte saken til politiet og/eller stille som vitne hos politiet den gang. Både egen erfaring og venner/bekjentes erfaring øker altså viljen til å bidra som vitne i retten.

27. June 2006, side 8



Andre vil nok ikke være like flinke som en selv til å melde fra...



27. June 2006, side 10

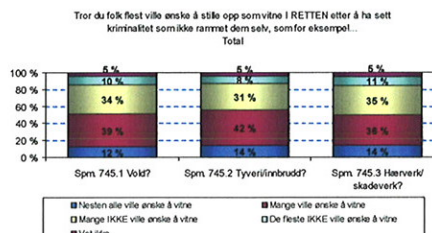


- 40-50 prosent mener mange ikke ville varsle politiet dersom de ble vitne til kriminalitet. Troen på andres vilje til å bidra i rettsapparatet er med andre ord on del mindre enn hver enkelt sin oppgitte vilje til selv å delta. Dette er nok uttrykk for en viss projisering av holdninger. Vi kan nok ta fordelingen på spørsmålet om hva andre ville gjøre som et tegn på at det ligger en viss skepsis blant folk mot det å involvere seg som vitne.
- Vi må også regne med at den oppgitte viljen til å delta kanskje er noe høy grunnet intervjuereffekt og et ønske om å avgi sosialt aksepterte svar, uten at vi kan si at viljen egentlig er så lav som vi ser her. Likevel kunne vi nok sagt til den enkelte at folk ville bry seg mer enn du tror.
- Unge har mindre tro enn andre på at folk ville varsle om vold eller hærverk. De med minst inntekter tror i større grad enn andre at folk flest ville varsle hærverk/skadeverk. Ellers er det bare små forskjeller mellom undergruppene av befolkningen her. Når det gjelder forskjeller basert på egen eller andres tidligere erfaringer, finner vi få av dem. Men igjen gir det utslag å ha hatt en positiv erfaring som vitne hos politiet tidligere. De som har vært vitne hos politiet før og hadde en positiv erfaring med dette, har samtidig større tro på at folk flest ville melde i fra.

27. June 2006, side 11



Andre har nok ikke like stor vilje som en selv til å stille opp som vitne i retten...



27. June 2006, side 12



- Her er det de over 40 år som trekker opp snittet blant skeptikerno, mens de unge under 25 har større tro på at folk flest ville stille opp som vitne i en retts sak. Dette gjelder særlig i voldssaker. De med høyere utdannelse har større tro på at folk ville ønske å vitne enn andre.
- De som selv har stilt som vitne tidligere, og selv hadde en positiv opplevelse av det – enten hos politiet eller i retten – mener i større grad enn andre at folk flest ville ønske å vitne.
- Vi finner ikke like stor effekt av det å ha hatt venner/bekjente med beføtning med rettssystemet tidligere, selv om dette også gir visse utslag i positiv retning når det gjelder troen på at andre ville stille opp.

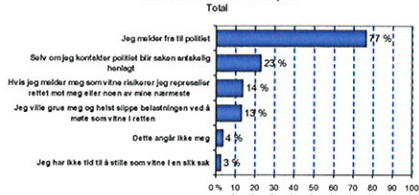
27. Juni 2006, side 13



To tankeeksperiment
og den antatte
umiddelbare reaksjon

Reaksjoner som vitne til et butikkinbrudd

Tenk deg at du blir vitne til et butikkinbrudd. Hvilke av følgende utsagn passer best med din umiddelbare reaksjon?



27. Juni 2006, side 15



- Det mest interessante i denne forbindelse er å se nærmere på hvor mange og hvem som også sier noe mer enn at de ville melde fra til politiet (flere svar mulig). Motforestillingene i forhold til henleggelse (nesten 1 av 4 totalt) preges av menn mer enn kvinner. Videre er dette reaksjonen til 25-39 åringene mer enn andre, mens folk i Nord-Norge ikke ville komme med en slik reaksjon like ofte som andre. De 14 prosentene som også ville tenkt på represaller, preges av kvinner i større grad enn menn. De over 60 år trekker også opp snittet i denne gruppen, sammen med de med lavest utdannelse. Blant de som ville grue seg og helst slippe belastningen ved det å møte som vitne i retten (ca 1 av 10) er det flere kvinner enn menn. De unge under 25 år trekker også snittet vesentlig opp blant de som ville grue seg. Det gjør også de med minst inntekt og de med lavest utdannelse i befolkningen. Vi ser at det er svært få som ville reagere med å tenke at dette ikke angikk dem, eller at de ikke hadde tid til å involvere seg.
- De som sist var vitne til et tyveri/innbrudd nevner i større grad enn andre reaksjonen om henleggelse. De som sist stilt som vitne i retten trekker opp snittet blant de som frykter represaller mot seg selv eller sine nærmeste.

27. Juni 2006, side 16



Reaksjoner som vitne til et overfall...

Tenk deg at du blir vitne til et overfall. Hvilke av følgende utsagn passer best med din umiddelbare reaksjon?



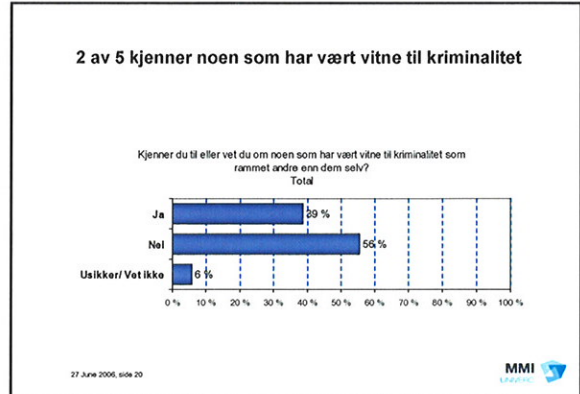
27. Juni 2006, side 17



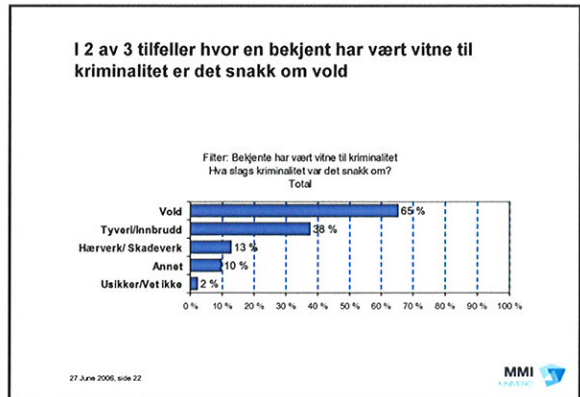
- For "overfall" er det flere som sier deres umiddelbare reaksjon vil være å melde fra til politiet, og færre som sier at de vil tenke at saken antakelig blir henlagt. Ellers er både fordelingen og svarmonstret bak spørsmålet lik det forrige, og vi legger igjen merke til et mindretall som vilde tonke på tid eller at det ikke angikk dem.
- De som tidligere har vært vitne til ulike former for kriminalitet og de som tidligere har stilt som vitne hos politiet, sier i større grad enn andre at de ville melde fra. Det gjør også de som har venner/bekjente mer erfaring som vitne, og særlig de som har venner/bekjente som har bidratt som vitne hos politiet eller i retten tidligere.

27. Juni 2006, side 18

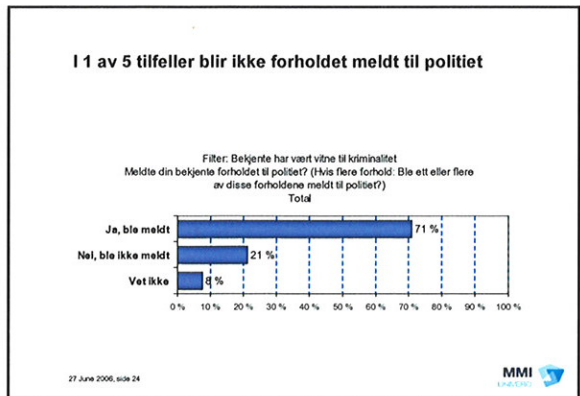




- Vi har sett nærmere på spørsmålene om man har venner/bekjente som har vært vitne til kriminalitet. Nesten 2 av 5, eller 39 prosent i befolkningen kjenner noen som har vært vitne til kriminalitet som rammet andre enn dem selv. Kriminalitet er med andre ord et samfunnsproblem som mange på en eller annen måte har hatt erfaring med.
 - Menn, folk under 50 år, de med høyest inntekt og høyest utdanning trekker snittet opp blant de som kjenner noen som har vært vitne til kriminalitet.
27. June 2006, side 21
-



- Av de 39 prosentene som har venner/bekjente som har vært vitne til kriminalitet sier nesten 2 av 3 (65 prosent) at det var snakk om vold. Blant disse igjen er det de under 25 år og folk i Nord-Norge som trekker opp snittet.
 - For tyveri/innbrudd og hærverk/skadeverk er det ingen undergrupper som markerer seg spesielt i bakgrunnstallene. Unntaket er de under 25 som trekker ned snittet for de som har bekjente med vitne til tyveri/innbrudd.
27. June 2006, side 23
-



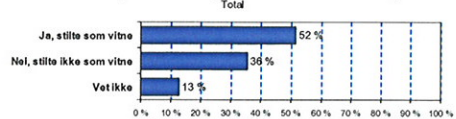
- I snitt sier 7 av 10 at forholdet ble meldt til politiet av den bekjente, et forbløffende godt sammenfall med andelen totalt i befolkningen som sier de ville melde kriminalitet de bovitnet til politiet.
- Men i befolkningen sier flere at de ville melde vold enn hærverk og aller flest ville melde om tyveri/innbrudd. Blant de som kjenner noen som har bovitnet kriminalitet er forholdet tilsynelatende noe annerledes; Større andeler av de bekjente gikk til anmeldelse der det gjaldt hærverk enn der det gjaldt vold (70 mot 78 prosent), mens andelen som anmeldte tyveri/innbrudd ligger midt i mellom (76 prosent).
- Unge under 25 år sier i større grad enn andre at forholdet ikke ble meldt. Siden de unge trekker opp snittet for der hvor det var snakk om vold, kan noe av forklaringen ligge her. Vestlendinger og de med videregående som høyeste utdanninge sier også i større grad enn andre at forholdet ikke ble meldt. De med høyest inntekt trekker på sin side opp snittet for de med bekjente som har meldt forholdet til politiet.

27 June 2006, side 25



I 1 av 2 tilfeller stiller bekjente opp som vitne hos politiet

Filter: Bekjente har vært vitne til kriminalitet
Stille din bekjente som vitne i saken hos politiet? (Hvis flere forhold: Stille din/dine bekjente som vitne hos politiet i en eller flere av disse sakene?)

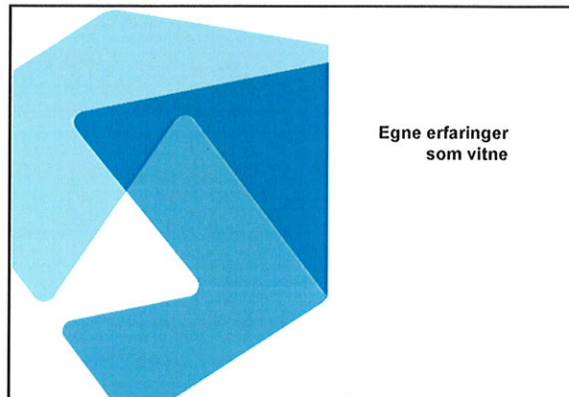


27 June 2006, side 26



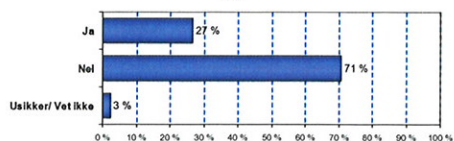
- Over 1 av 2 (52%) sier at den bekjente stilte som vitne hos politiet. Sammenliknet med nivået for de i befolkningen som sier de ville vitne for politiet (rundt 66%), ligger altså andelen som faktisk vitner tilsynelatende litt under.
- Det kan ha sin naturlige forklaring i at flere er villige til å stille enn det er behov for hos politiet?
- Hør er det ikke signifikante forskjeller avhengig av hvilken type kriminalitet det var snakk om, men tendensen er at flest møter når det er snakk om vold (55 prosent, mot 48 prosent for tyveri/innbrudd og 47 prosent for hærverk).
- Det er ikke mange signifikante forskjeller mellom undergrupper av befolkningen her, men folk på Østlandet trekker snittet ned blant de som sier bekjente stilte som vitne. Det gjør også de mellom 25 og 39 år.

27 June 2006, side 27



Mer enn 1 av 4 har selv vært vitne til kriminalitet

Har du selv vært vitne til kriminalitet som rammet andre enn deg selv?
Totalt



27 June 2006, side 29



- 27 prosent har selv vært vitne til kriminalitet.
- Menn, de med høyest inntekt og folk på Vestlandet trekker opp snittet for de som selv har vært vitne til kriminalitet.
- Kvinner, de over 60 år, de med lav inntekt, folk i Nord-Norge og de med lavest utdanninge trekker opp snittet blant de som ikke har vært vitne til kriminalitet selv.

27 June 2006, side 30



I 1 av 2 tilfeller er man vitne til vold.
 I 1 av 3 tilfeller er man vitne til tyveri/innbrudd.
 I 1 av 10 tilfeller (litt mer) er man vitne til hærverk/ skadeverk.



27. June 2006, side 31



- Også for egne erfaringer har flertallet vært vitne til vold. Men avstanden ned til tyveri/innbrudd er ikke like stor som for venner/bekjentes erfaringer. Kanskje hører man i større grad om det når venner har vært vitne til vold enn ellers?
- Igjen er det de unge under 25 år som trekker opp snittet blant de som sier det gjalt vold. Ellers finner vi ingen signifikante utslag i bakgrunnsmateriale.

27. June 2006, side 32



3 av 5 melder forholdet til politiet



27. June 2006, side 33



- Mens rundt 70 prosent sa de ville melde forholdet til politiet hvis de ble vitne til kriminalitet, sier rundt 60 prosent av de som faktisk har vært vitne til kriminalitet at de meldte forholdet til politiet.
- Dette er en signifikant forskjell, men den er likevel ikke alarmerende stor. Forskjellen kan for det første forklares med at det er lettere å si at man vil gjøre noe enn å faktisk foreta handlingen. For det andre kan den forklares med at det kan ha vært flere som bevitnet den samme hendelsen og at noen andre enn den vi intervjuet meldte forholdet. Dermed er det uansett naturlig å forvente en mindre andel som *meldte* enn som *ville melde*. Det kan altså ligge mange andre grunner bak de ca 40 prosentene som ikke meldte forholdet enn ren *uvilje* mot å bidra i rettsapparatet.
- Unge under 25 år melder i mindre grad fra om kriminalitet de bevitner enn andre. Ellers er det ingen vesentlige forskjeller mellom undergrupper i bakgrunnsmateriale.
- Det virker mest vanlig å melde fra selv om tyveri/innbrudd (noe også flertallet sier de vil) – 68 prosent meldte fra når det var snakk om tyveri/innbrudd, mot 58 prosent for de andre kategoriene.

27. June 2006, side 34



1 av 3 stiller som vitne i saken hos politiet



27. June 2006, side 35

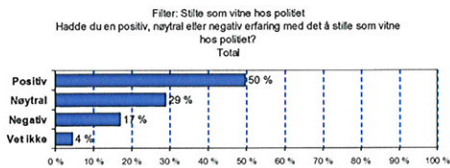


- Rundt 2 av 3 ville helt sikkert stille som vitne hos politiet. 1 av 3 sier de faktisk stilt som vitne hos politiet. Igjen skal vi ikke løse for mye inn i denne forskjellen, da noe av den nok kan forklares med at det ikke var behov for å vitne hos politiet i den gitte saken.
- På grunn av et relativt lite antall intervjuer som ligger til grunn, er det ingen signifikante forskjeller mellom undergrupper av befolkningen her. Men *tendensen* er at 25-39 åringene, folk med lav inntekt og folk i Nord-Norge trekker opp snittet blant de som stiller som vitne hos politiet. Men forskjellene her kan altså skyldes tilfeldigheter i utvalget.

27. June 2006, side 36



1 av 2 har en positiv erfaring med det å stille som vitne hos politiet. Nesten 1 av 5 har negativ erfaring.



27. Juni 2006, side 37

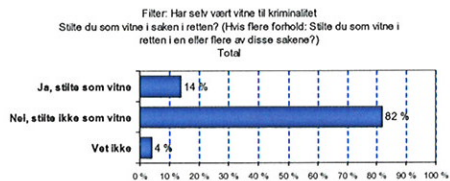


- Ca 9 prosent av utvalget/befolkningen totalt sier at de stilte som vitne hos politiet etter å ha bevitnet kriminalitet. Dermed bygger denne svarfordelingen på mindre enn 100 intervjuer.
- Likevel er forskjellen mellom 50 prosent som sier de hadde en positiv erfaring signifikant flere enn både de 29 prosentene som hadde en nøytral erfaring og de 17 prosentene som hadde en negativ erfaring. Og ikke viktig; en positiv erfaring hos politiet ser ut til å øke sannsynligheten for å bidra ved en eventuell neste anledning.
- Dessuten viser også resultatene en positiv sammenheng mellom det å ha venner/bekjente som snakker om erfaringen med å ha vært vitne og villigheten til å bidra selv.

27. Juni 2006, side 38



4 av 5 stiller ikke som vitne i retten etter å ha vært vitne til kriminalitet



27. Juni 2006, side 39

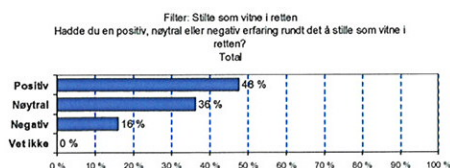


- Vi husker at rundt 60 prosent ville ønske å stille opp i retten dersom de ble vitne til kriminalitet. Avstanden ned til de 14 prosentene som faktisk har stilt som vitne i retten er stor, men mye av denne avstanden kan nok forklares med avstanden mellom antallet vitner til enkelthendelser og behovet for antallet vitner til den samme hendelsen i rettsalen.
- 40-59 åringene trekker opp snittet for de som stilte i retten. De med høyest inntekt og høyest utdannelse trekker på sin side ned snittet for de som stilte som vitne i retten.

27. Juni 2006, side 40



Ca 1 av 2 har en positiv erfaring av å stille som vitne i retten, ca 1 av 3 har en nøytral erfaring. 16 prosent har en negativ erfaring.



27. Juni 2006, side 41



- Ca 4 prosent av totalutvalget har stilt som vitne i retten. Avstanden mellom 48 prosent positive og 16 prosent negative er likevel stor nok til at den er signifikant og sannsynligvis ikke skyldes tilfældigheter i utvalget. Det er altså flere med positiv enn negativ erfaring med det å stille som vitne i retten.

27. Juni 2006, side 42



Oppsummering av målingen (1)

- Viljen til å melde fra om tyveriforbrudd er større enn viljen til å melde fra om vold, som igjen er større enn viljen til å melde fra om hærverk/skadeverk.
- Ca 70 prosent ville meldt fra om straffbare forhold da ble vitne til. Ca 66 prosent ville helt sikkert stille som vitne hos politiet. Ca 60 prosent sier de helt sikkert ville ønske å stille opp som vitne i retten.
- Innsyn i og erfaring med rettsvesenet fra før øker viljen til å melde fra, vitne hos politiet og bidra som vitne i en rettsakt. Dette gjelder også for de som har hatt venner og bekjente med befaling med rettsvesenet fra før. Både egen erfaring og venner/bekjentes erfaring øker altså viljen til å bidra som vitne i rettsapparatet.
- Vi må regne med at den oppgitte viljen til å delta er noe høy grunnet intervjuereffekt og et ønske om å avgi sosialt aksepterte svar.
- Vi må nok ta svarene på spørsmålet om hva andre ville gjøre som et tegn på at det ligger en noe større skepsis blant folk mot det å involvere seg som vitne enn det som fremkommer på direkte spørsmål.
- De fleste umiddelbare reaksjonen hvis de ble vitne til et innbrudd eller et overfall ville være å melde fra til politiet. Men særlig for innbrudd, ville nok en del også være skeptiske og tenke et saken blir henlagt.
- Svært få ville tenke at de ikke hadde tid, eller at det ikke angikk dem. Noe floro ville gjerne slippe bestrafningen eller frykte represallier hvis de stilte som vitne

27. Juni 2005, side 12

MMI 

Oppsummering av målingen (2)

- Nesten 2 av 5, eller 39 prosent i befolkningen kjenner noen som har vært vitne til kriminalitet som rammet andre enn dem selv. 2 av 3 (65 prosent) sier et det ver snakke om vold.
- I snitt sier 7 av 10 at forholdet ble meldt til politiet av den bekjente, noe som samsvarer med andelen totalt i befolkningen som sier de ville melde kriminalitet da bovitne til politiet.
- Sammenliknet med nivået for de i befolkningen som sier de ville vitne for politiet (rundt 66%), ligger altså andelen som faktisk vitner tilsvarende litt under.
- 27 prosent har selv vært vitne til kriminalitet. Også her har flertallet vært vitne til vold.
- Mens rundt 70 prosent sa de ville melde forholdet til politiet hvis de ble vitne til kriminalitet, sier rundt 60 prosent av de som faktisk har vært vitne til kriminalitet at de meldte forholdet til politiet. Det virker mest vanlig å melde fra selv om tyveriforbrudd.
- Rundt 2 av 3 ville helt sikkert stille som vitne hos politiet, 1 av 3 vitner til kriminalitet sier de faktisk har stillt som vitne hos politiet.
- 50 prosent sier de hadde en positiv erfaring signifikant floro enn de 17 prosentene som hadde en negativ erfaring. En positiv erfaring hos politiet ser ut til å øke sannsynligheten for å bidra ved en eventuell neste anledning.

27. Juni 2005, side 13

MMI 

Oppsummering av målingen (3)

- 14 prosentene blant vitner til kriminalitet i utvalget har stillt som vitne i retten.
- Når vi spør om deres erfaring med å stille som vitne i retten er 48 prosent positive og 16 prosent negative.
- Forskjellen er stor nok til at den er signifikant og sannsynligvis ikke skyldes tilfeldigheter i utvalget. Det er altså flere med positiv enn negativ erfaring med det å stille som vitne i retten.

27. Juni 2005, side 15

MMI 